

## Elin Wägner och August Strindberg – perspektiv på rösträttsreformen

I början av 1900-talet var kvinnans position i samhället svag. Mannen var kvinnans förmyndare och kvinnan saknade rösträtt. En kvinna som tidigt bröt sig ut ur de mallar som gällde för den unga medelklasskvinnan var Elin Wägner. Hon var väletablerad journalist och debuterade som författare 1907. Elin Wägner var aktiv i Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt, och med Pennskaftet år 1910 skulle hon åstadkomma en av de största rösträttsromanerna inom den nordiska litteraturen (Forsås-Scott, 1999, s.19).

August Strindberg var författare under ungefär samma period och var etablerad romanförfattare med verk som Fröken Julie och Röda rummet. August Strindberg var reaktionär i rösträttsfrågan. Han var visserligen för allmän rösträtt men ville begränsa den till männen. Strindberg var emot den feministiska kvinnolitteratur som Elin Wägner representerade. Elin Wägner å andra sidan var djupt kritisk till den norm som gör att mannen styr över kvinnan som August Strindberg stod för.

### **Tes:**

Jag ska argumentera för hur dessa två författare skilde sig i uppfattningen om vad rösträttsreformen skulle innebära för kvinnan och samhället i stort. Båda var författare med språket som sitt vapen.

Elin Wägner och August Strindberg kom indirekt i kontakt med varandra genom att de rörde sig i samma kulturkretsar. Däremot hade dem inget direkt konkurrensförhållande som Strindberg hade till andra kvinnliga författare så som Victoria Benedictsson, Ann-Charlotte Leffler och Alfhild Agrell. August Strindbergs konflikt med många av de kvinnliga författarna var främst grundad i konkurrensen om att få ens manuskript antaget till teatern. August Strindberg fruktade förmodligen att de kvinnliga författarnas litteratur i högre grad skulle bli mer eftertraktade än hans. August Strindberg hade även många komplicerade relationer med kvinnor när det kom till hans kärleksliv.

August Strindberg drevs av maskulina kortvariga och hetsiga projekt och hans åsikter och övertygelser både kom och gick. I kontrast så byggde Elin Wägner stegvis upp en ideologi av all sin kunskap och erfarenhet. Hon sammanställde sin syn på samhällspolitiska frågor i romanen "Väckarklocka". Redan i början av 1920-talet, när rösträttsreformen hade genomförts i Sverige, såg hon trots denna riskerna för att kvinnorna skulle fortsätta att osynliggöras och fastna i ghetton i ett samhälle som förblev mansdominerat (Forsås-Scott, 1999, s.9). Hon beskriver kvinnans situation efter rösträttsreformen som en fågel i en bur som trots öppen dörr inte flyger ut. Jag citerar från sidan 225 ur Wägners roman "Väckarklocka" (1941): "En fågel värjer sig i sin bur. Det är det enda de kan göra om den tillhör en gammal burfågelsläkt och inte vet någon annan uppehållsort. Den öppna dörren är då inte en utgång till friheten utan en ingång för katten".

August Strindberg hade en annan syn på saken och skriver i sin novellsamling Giftas: "Därpå vilja de ha rösträtt. Utan skyldigheter naturligtvis. Utan att göra krigstjänst. Det vill säga: de skola sitta och votera över männens liv utan att riskera sina egna. De skola bestämma över skatter, lagar, krig och fred. De skola bestämma allt, ty de äro majoritet. Se opp män!"

(Samlade verk 16. Giftas I-II (1982) s.178). Jag citerar vidare från sidan 364 ur Giftas II ”Hon satt komplett sysslös och hade rösträtt över användandet av männens inkomster. Se där emancipationens yttersta mål: att sätta den lata och sysslösa kvinnan till förmyndare över den tio timmar om dagen trälände mannen! Se opp män!” (Samlade verk 16. Giftas I-II (1982) s.364).

Varför var August Strindberg så övertygad om kvinnors förmåga att hävda sin rätt, samtidigt som Elin Wägner såg patriarkala strukturer i samhället som ett hinder trots en rösträttsreform? Min reflektion är att August Strindberg förmodligen kände sig hotad av kvinnor då han konfronterats med många starka kvinnor som vissa av dem konkurrerade med honom om jobb. Samtidigt visste Elin Wägner vad det innebär som kvinna att leva i ett patriarkat baserat på hennes livserfarenheter.

Sammanfattningsvis hade Elin Wägner och August Strindberg väldigt olika syn på vad rösträttsreformen skulle innebära för kvinnor i samhället. August Strindberg trodde sig se att en höjning av kvinnans position i samhället skulle innebära ett hot för männen. August Strindberg föraktade författare som Elin Wägner som stod i framkant i kampen för kvinnlig rösträtt. Elin Wägner kämpade för kvinnlig rösträtt men uttrycker också i sin roman ”Väckarklocka” en fruktan för att kvinnorna ska vara fortsatt förtryckta av männen även om de får rösträtt.

### **Källförteckning**

Helena Forsås-Scott. Elin Wägner Vad tänker du mänsklighet? Texter om feminism, fred och miljö, 1999, Norstedts AB.

Elin Wägner. Elin Wägner [Innehåll :] Norrtullsligan. Svalorna flyga högt. Ur Väckarklocka, 1969, Bonnier AB.

Elin Wägner. Väckarklocka, 1941, Modernista AB.